

Kvalitetsrapport for dagtilbudsområdet

Svendborg
Kommune

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Indledning	4
Overordnet helhedsvurdering af arbejdet på dagtilbudsområdet	5
Afrapportering på de enkelte områder	6
1. Pædagogiske læreplaner	6
2. Dagtilbuddets arbejde med børn og familier i udsatte positioner	7
3. Etniske minoritetsbørn i dagtilbud	10
4. Børnemiljøvurderinger	13
5. Sprogvurderinger af treårige	15
6. Dagtilbuddets arbejde med sundhed og hygiejne	17
7. Særlige pædagogiske tiltag	18
Oversigt på igangværende udviklingstiltag	20
8. personalets kompetenceudvikling	21
Administrationens analyse og bemærkninger	23
Bilag til rapporten	
Bilag 1, Interviewguide	24
Bilag 2, Typologiseringsværktøj	26

Forord

Denne rapport er første generation af Kvalitetsrapport på dagtilbudsområdet. Ifølge Dagtilbudsloven er det et krav, at Kommunalbestyrelsen, der har det overordnede ansvar for dagtilbud, fører tilsyn med området, og på den måde sikrer sig, at de rammer og krav, der er stillet til området, bliver udfyldt og levet op til.

I oktober 2008 blev det politisk vedtaget i Udvalget for Børn og Unge, at der skulle udarbejdes "Kvalitetsrapport og udviklingstilsyn på dagtilbudsområdet i Svendborg Kommune". Det er tilstræbt, at gennemførelse og dokumentation af udviklingstilsyn på dagtilbudsområdet har en rød tråd til skoleområdets udfærdigelse af Kvalitetsrapport.

I lighed med Kvalitetsrapporten på skoleområdet er det understreget, at tilsynet i dagtilbud udover kontrolelementet også bliver gennemført med et udviklingsperspektiv.

Tilsynsbesøgene er gennemført i et anerkendende perspektiv og i en dynamisk proces, hvor nogle områder har givet anledning til fordybelse medens andre er blevet berørt mere perifert.

Besøgene og efterfølgende referater fra besøget er øjebliksbilleder af kulturer, der er under stadig forandring.

Kvalitetsrapporten er skrevet med udgangspunkt i tilsynsbesøg i perioden 15. januar til 31. marts 2009 og belyser først og fremmest de tiltag, der er sat i værk for at leve op til de krav, der er i Dagtilbudsloven.

Maj 2009

Birgit Lindberg
Distriktschef

Helle Hansen
Distriktschef

Indledning

Deltagerne i udviklingstilsynene har været den pågældende distriktschef, en pædagogisk konsulent og interkulturelle konsulent, hvor det har været relevant. Fra dagtilbuds side har deltagerne været dagtilbudslederen og de daglige ledere/souschefen. I de selvejende institutioner har bestyrelsesformanden deltaget sammen med lederen og souschefen/lederen og de daglige ledere. Besøgene har som udgangspunkt haft en varighed på to timer, og hvor den interkulturelle konsulent har deltaget, har besøgene varet en halv time mere.

Der er udarbejdet referater fra alle udviklingstilsyn. Referaterne er sendt til det pågældende dagtilbud som kvittering på udviklingstilsynet og til brug for orientering af forældrebestyrelserne og personalegrupperne.

Temaerne, der har været drøftet på besøgene, er de temaer, der ifølge Dagtilbudsloven skal føres tilsyn med, samt temaer, som administrationen har truffet en beslutning om at følge op på:

1. Pædagogiske læreplaner.
2. Dagtilbuddets arbejde med børn og familier i udsatte positioner.
3. Dagtilbuddets arbejde med børn af anden etnisk oprindelse end dansk.
4. Dagtilbuddets børnemiljøvurdering.
5. Dagtilbuddets arbejde med sprogvurderinger af treårige.
6. Dagtilbuddets arbejde med sundhed og hygiejne.
7. Særlige pædagogiske tiltag i de enkelte dagtilbud.
8. Personalets kompetenceudvikling.

Forud for besøgene har hvert dagtilbud indsendt et fyldigt materiale omkring disse temaer til Distrikts teamet i Børn og Unge.

Distrikts teamet havde udarbejdet en interviewguide til besøgene. Guiden ligger som bilag slutningen af rapporten.

Rapporten er bygget op om disse temaer og beskriver status nu og her samt en beskrivelse af kommende mål uddybet i "Her vil vi gerne hen".

Det har været hensigten, at udviklingstilsynene skulle berige såvel dagtilbud som Distrikts teamet og dermed medvirke til at kvalificere den endelige kvalitetsrapport.

Der er udtrykt tilfredshed fra dagtilbuddenes side med at komme i dialog om den praksis, man har beskrevet overordnet i en pædagogisk læreplan. Netop i dialogen bliver det udfoldet, hvordan man bevæger sig fra de overordnede målsætninger til den konkrete praksis i hverdagen.

Overordnet helhedsvurdering af arbejdet på dagtilbudsområdet

Det fremsendte materiale til tilsynsbesøgene, dialogen i besøgene og de efterfølgende referater viser, at der er en høj faglighed til stede i dagtilbuddet i Svendborg. En faglighed der til stadighed udfordres af centrale og lokale bestemmelser, og som giver bevægelse og udvikling.

Der leveres et solidt pædagogisk arbejde.

Nationalt set er der indenfor de sidste to år stillet mange nye opgaver til dagtilbuddet, herunder skærpede krav til pædagogiske læreplaner, sprogvurderinger af treårige, børnemiljøvurderinger, dokumentation m.m.

Lokalt i Svendborg Kommune har der desuden været stillet mange nye opgaver til lederne af dagtilbud i forbindelse med kommunesammenlægningen, harmoniseringen, mange nye politikker, opfyldelse af pladsgarantien og organisationsændringer i såvel distriktet som i dagtilbuddet.

Set i det perspektiv er det lykkedes for dagtilbud:

- at få udarbejdet basisplanerne i de pædagogiske læreplaner.
- at arbejde systematisk med både § 4 a stk. 4 og for nogle institutioner at arbejde systematisk med dansk som andetsprogsdimensionen i læreplansarbejdet.
- at få påbegyndt sprogvurderinger af treårige.

Den pædagogiske læreplan er opdelt i en basisplan og en udviklingsplan, og der er en del dagtilbud, der ikke har udarbejdet udviklingsplanerne. Dermed er der dagtilbud, der ikke lever op til lovens krav om evaluering af mål indenfor de seks temaer samt dokumentation for arbejdet.

Ligeledes er der institutioner, der ikke har udarbejdet børnemiljøvurderinger.

Der er indgået gensidige aftaler mellem distrikts teamet og de pågældende dagtilbud om udarbejdelse af handleplaner på de manglende områder.

Kvalitetsrapporten behandles af Udvalget for Børn og Unge og efterfølgende af Byrådet.

Afrapportering på de enkelte områder

1. Pædagogiske læreplaner

Der er centralt i Svendborg Kommune udarbejdet en skabelon for, hvad den pædagogiske læreplan skal indeholde, herunder de seks lovbestemte temaer: alsidig personlig udvikling, sociale kompetencer, sproglig udvikling, krop og bevægelse, naturen og naturfænomener samt kulturelle udtryksformer og værdier. Indholdet i denne skabelon skal sikre, at Dagtilbudslovens krav til indhold bliver overholdt. Langt de fleste pædagogiske læreplaner er udarbejdet efter denne skabelon, der deler læreplanen op i en basisdel, der ikke skal ændres hvert år samt en udviklingsdel, der skal ændres hvert år med angivelse af nye mål og evalueringer. Udviklingsplanen skal ligeledes beskrive hvilke dokumentationsmetoder, der tages i anvendelse. Det har været generelt, at de fleste dagtilbud har brugt meget tid på at formulere og implementere fælles forståelser i Basisplanen, hvorimod en del har haft det svært med at udarbejde mål, der var så konkrete, at de kunne måles og dokumenteres. Det er således en fremadrettet opgave for en del institutioner at få udarbejdet udviklingsplanerne, så de lever op til lovens krav om målsætning, evaluering og dokumentation.

I forbindelse med udviklingen af de pædagogiske læreplaner har de omorganiserede dagtilbud brugt meget tid på at finde fælles værdigrundlag og fælles udviklingsmål. Smtte-modellen er på vej til at blive et vigtigt værktøj i udviklingskulturen i dagtilbud.

Her vil vi gerne hen

- Det er et lovgivningsmæssigt krav, at der skal beskrives såvel evalueringer som dokumentation i forhold til, om de satte mål nås. Det bør tydeliggøres og understøttes af Distriktsteamet med enkle redskaber til udarbejdelse af kommende udviklingsplaner.
- Udarbejdelsen af pædagogiske læreplaner og Børnemiljøvurderinger bør tænkes sammen til en helhed, hvad angår barnets perspektiv på fysisk og psykisk miljø, således at resultaterne af miljøvurderingen tænkes ind i den pædagogiske læreplan.
- Det materiale, der er indsendt som forberedelse til tilsynsmøderne, begrænses til udviklingsplaner ved næste udviklingstilsyn om to år.

2. Dagtilbuddets arbejde med børn og familier i udsatte positioner.

Der har i udviklingstilsynene været fokus på dagtilbuddets arbejde med børn i udsatte positioner gennem deltagelse i Videnspædagogprojektet. Et lokalt forankret projekt, som er finansieret af Velfærdsministeriet og udviklet i et samarbejde mellem Distriktsteamet og University College Lillebælt (UCL).

Der har været deltagelse af 50 pædagoger – næsten alle børnehuse har været repræsenteret. Uddannelsen var på diplomniveau. Pædagogerne har efterfølgende fået titlen af videnspædagog og løser særlige opgaver i forhold til pædagogisk udvikling. Samtidig og i forlængelse af diplomforløbet gennemgik videnspædagogernes nærmeste ledere et forløb, hvor de blev indført i coaching-metoder. Lederne forventedes således være understøttende for Videnspædagogerne, når de vendte tilbage til dagtilbuddet.

På den måde kunne lederen medvirke til, at den nye viden kunne implementeres i hverdagens praksis. På tilsynsbesøgene har dagtilbuddene redegjort for, hvordan de har arbejdet med, og hvordan de fremadrettet har planlagt arbejdet med at implementere den viden, der er indhentet i forløbet i de enkelte børnehuse. Det er således vores indtryk, at der er sket et meget stort kompetenceløft i de deltagende institutioner, til glæde for det pædagogiske arbejde generelt og for arbejdet og specifikt med børn i udsatte positioner.

Der har ved alle udviklingstilsyn været spurgt til arbejdet med børn i udsatte positioner. Der er i Svendborg Kommunes dagtilbud en stor spredning af antallet af disse børn og familier. I de dagtilbud, der har fået uddannet en videnspædagog, har det været tydeligt, at disse personer i samarbejde med nærmeste leder har arbejdet målrettet med at implementere den viden, de har opnået i diplomforløbet.

Fra de dagtilbud, der har særligt mange børn og familier i udsatte positioner, har det været en gennemgående del af dialogen, at samarbejdet i det tværfaglige felt ikke har fungeret. Det har været en stor frustration i dagtilbuddene, at det ikke har været muligt at få samarbejdet til at fungere efter behov med hverken PPR eller Familieafdelingen. I hverdagen har man oplevet at stå med børn, der tydeligt har haft brug for en hjælpende indsats, uden at det har været muligt at få de tværfaglige samarbejdspartnere i tale.

Her vil vi gerne hen

- At de tværfaglige grupper kommer til at fungere så tæt på praksis som muligt.
- At samarbejdet med PPR og Familieafdelingen i forhold til konkrete sager, kommer til at fungere mere effektivt.
- At videnspædagogerne fortsat er nøglepersoner og anvender den erhvervede viden i praksis, samt deler viden med hinanden.
- At få samarbejdet på tværs i Børn og Unge til at fungere på en måde, så børn i dagtilbud får så hurtig hjælp som muligt, så tæt på deres hverdag i institutionen som muligt og så rettidigt, at der ikke udvikles så svære problematikker for barnet, at det vil opleve sig ekskluderet af børnefællesskabet.
- Kompetenceudvikling i forhold til at arbejde med børn som har post traumatisk oplevelser tæt inde på livet.
- Tidlig indsats, hvor vægten flyttes til mindre indgribende foranstaltninger og mere forebyggende indsatser. Fra servicelovens §50 til §11.

3. Etniske minoritetsbørn i dagtilbud

I det følgende beskrives organisering af arbejdet med de etniske minoritetsbørn og deres forældre. Denne overordnede fælles organisatoriske ramme har dannet udgangspunktet for dialogerne mellem administrationens interkulturelle konsulent og de enkelte institutioners ledelser og bestyrelsesmedlemmer på udviklingstilsynsbesøgene.

Svendborg Kommunes indsats i henhold til § 4 a stk. 4, der omfatter sprogstimulering af etniske minoritetsbørn, dansk som andetsprogsdimensionen i læreplansarbejdet, samt udvikling af forældresamarbejdet med de etniske minoritetsforældre, koordineres af kommunens centrale interkulturelle team. Teamet består af følgende medarbejdere: En sprogpædagog, der er ansat i henhold til § 4 a stk. 3 & 4, en sprogpædagog ansat i henhold til § 4 a stk. 4, en screenings- og udviklingspædagog der sprogvurderer alle treårige og alle fem/seks årige etniske minoritetsbørn, en interkulturel pædagog, der arbejder med overgange og forældresamarbejde, i udvalgte dagtilbud og udvalgte skoler, samt interkulturel konsulent, leder af teamet. Konsulenten har ansvaret for arbejdet med alle kommunens etniske minoritetsbørn fra 0-16 år. Interkulturelt team sikrer, at ny lovgivning og ny forskningsbaseret viden på området distribueres og implementeres ud i de enkelte dagtilbud. Denne proces foregår gennem Interkulturelt Netværk Dagtilbud. Netværket består af sprogansvarlige pædagoger, der har ansvaret for arbejdet med de etniske minoritetsbørns dansk som andetsprogsudvikling. Alle dagtilbud med etniske minoritetsbørn har udpeget en repræsentant til net-

værket. Netværket fungerer således som bindeled mellem den enkelte institution og det centrale interkulturelle team, og det er på netværkets 6 årlige netværksmøder, at Svendborg Kommune på dette felt skaber konsensus om udvikling af arbejdet med de etniske minoritetsbørns flersproglige og flerkulturelle identitetsdannelse.

Svendborg Kommune ved netværket og teamet, har valgt at anvende Undervisningsministeriets sprogvurderingsmateriale "Vis hvad du kan", og der er ligeledes enighed om værdien af at fastholde kommunens centrale screeninger ved screenings- og udviklingspædagogen fra interkulturelt team. Denne beslutning er truffet efter afprøvning af Mikroværkstedets særligt udarbejdede materiale til de flersprogede børn. Undervisningsministeriets materiale "Vis hvad du kan" anvendes ligeledes på skoleområdet, og dette materiale korresponderer med Svendborg Kommunes lokalt udviklede typologiseringsværktøj (se bilag) Typebestemmelserne er udviklet af Interkulturelt Netværk Dagtilbud, og materialet anvendes til at skabe overblik over det enkelte barns sproglige progression på en enkel og visualiserende måde, samt til at skærpe den enkelte pædagogs opmærksomhed omkring etniske minoritetsbørns andetsprogsudvikling.

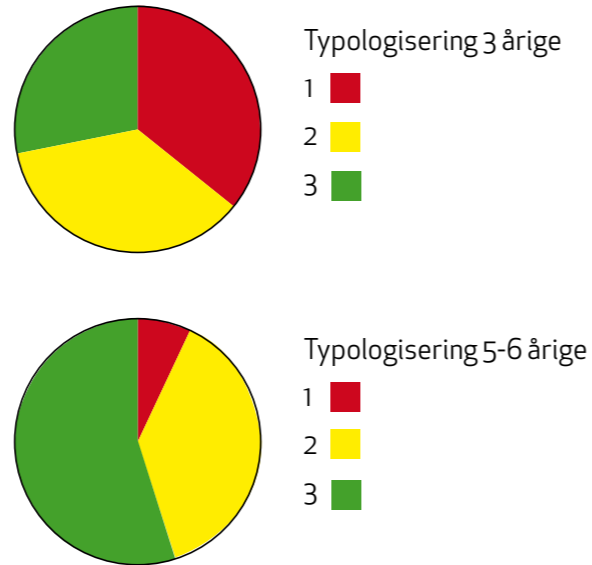
- Alle dagtilbud i Svendborg Kommune med etniske minoriteter, herunder dagplejen og vuggestuerne har udpeget sprogansvarlige til kommunens Interkulturelle Netværk.
- Alle dagtilbud anvender Svendborg Kommunes standardiserede overgangsmateriale ved etniske minoritetsbørns overgang fra dagtilbud til skole. Materialet indeholder resultaterne fra centrale screeninger med Undervisningsministeriets materiale "Vis hvad du kan" og TRAS, tidlig registrering af børns sprog.
- Overgangsmaterialet består af de lokalt udviklede typologiseringer samt beskrivelser af

barnets almene udvikling. Materialet er udviklet af det interkulturelle team i samarbejde med Interkulturelt Netværk Dagtilbud og skolerne. Ved overgang fra dagtilbud til skole overleveres materialet af screenings- og udviklingspædagogen, der først gennemgår det med børnehaven og dernæst tager rundt på de modtagende skoler, hvor materialet på de enkelte kommende skolebørn igen gennemgås med modtagende lærere og pædagoger.

- Alle dagtilbud oplyser om antal etniske minoritetsbørn i juni og i december måned. To gange om året vurderes behov for § 4a stk. 4 tildeling sammenholdt med resultaterne fra screeningsmaterialer og typologiseringer.
- Nogle dagtilbud arbejder struktureret med at medtænke dansk som andetsprogsdimensionen i planlægning af læreplansarbejdet.
- Nogle dagtilbud arbejder målrettet med at udarbejde sproglige handleplaner for de børn, hvis dansk sproglige udvikling er typebestemt som værende rød eller gul.
- Nogle dagtilbud har udarbejdet særlige strategier for inklusion af forældre i institutionens aktiviteter.
- Et dagtilbud har etnisk minoritetsforældrerepræsentant i bestyrelsen.

Her vil vi gerne hen

- Ved hjælp af de lokalt udviklede typologiseringer, sammenholdt med centrale sprogvurderinger af alle børn på tre år, har vi alle en viden om, hvilke børn, der har brug for særlig sproglig opmærksomhed. Gennem et samarbejde mellem interkulturelt teams sprogpædagoger og Interkulturelt Netværk Dagtilbuds sprogansvarlige er arbejdet med at udarbejde en manual, en form for sproglig tjekliste påbegyndt. Denne manual skal være et hjælpeværktøj for de enkelte institutioner, når sproglige handleplaner skal tilrettelægges. Som det fremgår af efterfølgende diagrammer, er vi allerede godt på vej med denne opmærksomhed i arbejdet, idet børn, der er typebestemt som røde i deres dansksproglige udvikling, er blevet dansksproglig typebestemt som værende gule eller grønne, når de når 5 års alderen. Men målet vil naturligvis være, at antallet af "gule børn" nedbringes yderligere.
- Enkelte institutioner arbejder bevidst, systematisk og målrettet med at inddrage den sproglige og interkulturelle dimension i al leg og læring i hverdagen i dagtilbuddet. Målet er, at alle institutioner med etniske minoritetsbørn skal medtænke denne dimension som en naturlig del af planlægningsarbejdet i de pædagogiske læreplaner og i det daglige arbejde med børnene.
- Specialpædagoger får uddannelse på det interkulturelle felt.

Diagrammerne illustrerer etniske minoritetsbørns dansksproglige udvikling typebestemt ved brug af Svendborg Kommunes lokalt udviklede typologiseringsværktøj.

Da screeningerne endnu ikke er udført på de nuværende treårige, er diagrammet taget fra resultaterne for de børn, der i dag er 4 år. Det er derfor ikke muligt at aflæse progressionen i etniske minoritetsbørns dansk sproglige udvikling ved denne 1. generationskvalitetsrapport. Dette vil være muligt til næste år.

4. Børnemiljøvurderinger

Det er et lovgivningsmæssigt krav, at dagtilbud udarbejder børnemiljøvurderinger (BMV). Der er forskellige metoder til rådighed på markedet, herunder DCUM, BUPL og Udviklingsforum. Det helt særlige ved BMV er, at man her ønsker at bringe barnets perspektiv på sin hverdag i institutionen til drøftelse. De områder, der skal drøftes er det psykiske, det æstetiske og det fysiske rum. Der er i Svendborg Kommunes dagtilbud blevet brugt forskellige metoder. De dagtilbud, hvor man har gået i dybden med børnemiljøvurderingen på nuværende tidspunkt, har fået øje på mange ting i institutionens praksis, der kunne udbygges eller ændres efter børnene har udtalt sig i interviews.

Nogle eksempler på metoder, der er anvendt for at få øje på børnenes perspektiv:

- Der benyttes et elektronisk spørgeskema fra "Udviklingsforum", hvor børnene svarer på spørgsmål, der stilles fra computeren, og hvor de skal klikke deres svar ind i et skema.
- Børnene får udleveret et éngangskamera, og bliver bedt om at fotografere steder i børnehaven, som de synes godt eller dårligt om. Derefter interviewes børnene af en pædagog ud fra billederne.
- Dansk Center for Undervisningsmiljøer.
- BUPL.

Her vil vi gerne hen

- Som tidligere nævnt vil det være oplagt at udarbejde et sammenhængende dokument, som viser de erfaringer, der allerede er på området.
- Alle dagtilbud udarbejder en BMV.
- Resultaterne af børnemiljøvurderingen bliver en integreret del af de mål der skrives ind i Udviklingsplanen.

5. Sprogvurderinger af treårige

Det er med den nye Dagtilbudslov bestemt, at alle forældre til treårige børn, skal have tilbud om, at deres børn kan blive sprogvurderet. Velfærdsministeriet har indgået aftale med Mikroværkstedet i Odense om at lave et elektronisk sprogvurderingsprogram. Programmet er udviklet sammen med Center for Børnesprog ved Syddansk Universitet, som har tilknyttet et meget omfattende forskningsprojekt af 3-årige børns sproglige udvikling. I dette forskningsprojekt indgår der nu en lang række danske kommuner herunder Svendborg Kommune.

Sprogvurderingen omfatter 7 forskellige områder af barnets sprog og forældrene medvirker aktivt i vurderingen omkring barnets ordforråd. Sprogvurderingerne er sat i værk hen over efteråret. Der har været forskellige tilgange til opgaven i de enkelte institutioner. Nogle steder er det en uddannet sproglig vejleder, der foretager vurderingen medens det andre steder er ledelsen, der har taget opgaven på sig.

Vurderingen viser om barnets sproglige udvikling er alderssvarende eller om der er behov for fokuseret opmærksomhed eller en særlig indsats. I de sidste

tilfælde vil der altid blive udarbejdet en handleplan som forældre og pædagoger sammen arbejder med i nogle måneder, hvorefter der laves en revurdering. Tidligere blev TRAS-materialet (tidlig registrering af sproget) anvendt til børn med vanskeligheder omkring det sproglige. Dette materiale anvendes nu til revurderingerne.

De lokale erfaringer er endnu for beskedne til at kunne vurdere effekten af vurderingerne for det enkelte barns vedkommende, men de fleste dagtilbud giver den sproglige udvikling større opmærksomhed til gavn for alle børn. Dansk Evalueringsinstitut har lavet en evaluering i fem kommuner af effekten af sprogvurderinger af tre-årige. Det er kommuner som har en lang tradition for at arbejde med sprogvurderinger på en systematiseret måde, og erfaringerne her fra viser, at stave- og læsefærdighederne forbedres op gennem hele skoleforløbet i forhold til landsgennemsnittet, når der arbejdes bevidst med barnets sproglige udvikling og understøttende aktiviteter.

I nogle institutioner er der en del forældre, der har fravalgt tilbuddet om sprogvurdering af forskellige årsager. Der tegner sig dog et billede af, at man oplever barnets sproglige niveau som værende fint og derfor undlader at tage mod tilbuddet om sprogvurdering.

Dagplejen anvender TRAS til de yngre børn. Der er nu påbegyndt et arbejde med at udfærdige politiske målsætninger for dagtilbud og skoler. I den forbindelse bliver der også udarbejdet målsætninger for sprogudvikling og læsning.

Her vil vi gerne hen

- Det er vigtigt, at sprogvurderingerne bliver en integreret del af dagtilbuddets praksis. Måden der arbejdes med vurderingerne på, skal fremadrettet fremgå af den pædagogiske læreplan.
- Opmærksomheden på barnets sproglige og skriftsproglige udvikling skal fastholdes og indarbejdes i alle læreplanens temaer.
- I mange institutioner arbejdes der med Barnets Bog, Kuffert eller Mappe som dokumenterer barnets udvikling og som tjener som en vigtig information, når barnets skifter arena. Fremover vil det sproglige arbejde også blive synligt her.
- Det er ønskeligt, at alle forældre tager mod tilbuddet om sprogvurdering.
- Der vil i arbejdet fremover blive større opmærksomhed på overleveringen af erfaringer og viden om børns sprog og pædagogiske metoder, når barnet skifter fra dagpleje/vuggestue til børnehave til skole og SFO.

6. Dagtilbuddets arbejde med sundhed og hygiejne

Det fremgår af udviklingstilsynene, at der generelt er meget høj bevidsthed og viden om, hvilke forholdsregler, der er gode at tage for at højne sundheden og hygiejnen.

Flere steder er der udarbejdet principper og retningslinjer for kost, bevægelse og hygiejne. Det er påpeget af flere ledere, at det er omkostningskrævende at højne hygiejnen. Engangsmaterialer er dyre.

Da der ikke findes en sygestatistik på børn i kommunens dagtilbud, er det ikke muligt at vurdere, om dagtilbuddenes anstrengelser resulterer i nedsat sygefravær. Det er dog vurderingen flere steder, at arbejdet med hygiejne virker. Der er færre "epidemier".

Her vil vi gerne hen

- At den gode praksis fortsættes og udvikles.
- Dagtilbuddene arbejder på at implementerer Bevægelsespolitikken, Sundhedspolitikken og kravet om et sundt forkostmåltid.

7. Særlige pædagogiske tiltag

Hver enkel dagtilbud har udover de faste tilsyns-temaer arbejdet med en lang række lokale udviklingsområder, som er afledt af aktuelle situationer i forhold til omorganiseringer, ledelsesarbejdet og pædagogiske udfordringer. Mest synligt er det ministerielt finansierede udviklingsprojekt "Det kan hurtigt blive for sent", som gennemføres i et samarbejde mellem områdeinstitutionerne Vesterlunden og Nordkaperen. 2009 er projektets sidste år.

Det har været et meget omfattende projekt, hvor institutionslederne, de daglige ledere og medarbejdere i alle børnehuse har brugt mange medarbejderressourcer på at uddanne sig i projektet og at implementere og videreudvikle viden.

Pædagogisk konsulent har i projektforsløbet samarbejdet med lederne af Vesterlunden og Nordenvinden om at koordinere projektets udgangspunkt og tiltag med kompetenceudviklingsprojektet "Videnspædagoger". På den måde er der blevet skabt et fælles udgangspunkt i dagtilbud, hvad angår arbejdet med børn og familier i udsatte positioner.

Alle deltagere i Videnspædagogprojektet fik et

oplæg om "Det kan hurtigt blive for sent", ligesom deltagere i begge projekter har haft fælles underviser/oplægholdere, for også på den måde at sikre sammenhæng.

I forlængelse af Videnspædagogprojektet er der arrangeret tre fyraftensforedrag, der kan høres af deltagere fra alle dele af Børn og Unge. Disse foredrag er alle bygget op om samme udgangspunkt som de to udviklingsprojekter.

Dette initiativ er taget, fordi det opleves af dagtilbuddene, at samarbejdet mellem dagtilbud, skoler, PPR og Familieafdelingen kan optimeres.

Der er i "Det kan hurtigt blive for sent" udarbejdet mange modeller og metoder til brug for arbejdet med akut hjælp til børn i dagtilbud.

Af andre særlige pædagogiske tiltag kan nævnes systematisk brug af Marte Meo metoder til optimering af det pædagogiske arbejde, herunder arbejdet med børn og familier i udsatte positioner. Andre steder er der tiltag omkring det at bryde stuestrukturen og i stedet begynde at arbejde i teams med børnegrupper, der er sammensat efter børnenes aktuelle behov eller lyst.

Oversigt på igangværende udviklings-tiltag:

Organisation:

Lederudvikling - coaching.
Teamudvikling.
Repræsentativt demokrati.
Værdiarbejde og målsætninger. Adfærdsbeskrivelser – og sådan kan værdierne ses i praksis.
Teamdannelse og teamarbejde Teambasere grupper med udgangspunkt i børns behov.
Udvikling af spidskompetencer på tværs i organisationen.
Samarbejde.
Personaleudvikling.
Diverse politikker kost, uddannelse, sorg og krise og seksuelle overgreb.
Udviklingsgrupper på tværs i organisationen og ledet af daglig leder.
Systematik og erfaringsopsamling.
Organisationshåndbog.
Trivselsundersøgelser blandt de voksne.
Kommunikation og konfliktløsning.
Børn i udsatte positioner: at adskille hjælpen til barnet fra hjælpen til familien, således at familien får hjælp fra Familieafdelingen og PPR og barnet får pædagogens positive relation fuldt og helt.

Pædagogiske metoder:

Praksisfortællinger.
Smtte-modellen.
Dokumentation.
Evaluering.
Udnyttelse af naturen i pædagogisk sammenhæng.
At bevare kvalitetsniveauet til trods for ydre krav.
Typologisering.
Vækstmodellen.
Overgangsarbejde mellem dagtilbud og skole og SFO. – Også omkring børn i udsatte positioner.
Udeaktiviteter / skovgrupper.
Fortælleprojekt sammen med Børnebiblioteket.
Barneperspektivet.
Børnefællesskaber.
Motorik.
Babytegn.

Projekter:

Det kan hurtigt blive for sent.
Måltidsprojekt.
Videnspædagoger.
Marte Meo.
Definition af "den gode nok voksne".
Børn inddelt i Akutte, Periodiske og Vedvarende Særlige Behov.
Friluftsforeningen: "De grønne spirer".
Det grønne flag.

Her vil vi gerne hen

- At viden og erfaringer fra de store projekter også bliver implementeret i hele kommunens dagtilbud og i det tværfaglige felt.
- At der til stadighed er opmærksomhed på pædagogisk kvalitet i forhold til de tilgængelige resurser.

8. Personalets kompetenceudvikling

I de omlagte dagtilbud, der består af flere børnehuse, er man langt med at kompetenceudvikle på tværs i organisationen, således at man ikke uddanner til spidskompetencer i alle børnehuse, men kan gøre brug af hinandens kompetencer.

Der arbejdes med at få uddannet medarbejdere med spidskompetencer indenfor de hovedområder, der stilles krav om i Dagtilbudsloven, herunder sprog samt krop og bevægelse.

Det har været et gennemgående ønske i tilsynsbesøgene, at der nedsættes et lokalt kursus/uddannelsesudvalg, der kan udvikle kurser, temadage og foredrag, der giver dagtilbud mulighed for at være på forkant med viden indenfor området 0-6 år. Flere ledere har ligeledes givet udtryk for et ønske om at kunne trække på hjælp fra pædagogisk konsulent i Distriktsteamet i forskellige sammenhænge, herunder udviklingstiltag.

Nogle steder kobles kompetenceudvikling med MUS.

Der er stor forskel på de økonomiske muligheder for kompetenceudvikling i henholdsvis omorganiserede dagtilbud og selvstændige dagtilbud.

Her vil vi gerne hen

- Sikre, at der lokalt bliver mulighed for at medarbejdere i dagtilbud kan opdateres med ny viden i forhold til pædagogiske og strukturelle tiltag.
- Uddannelse til at implementere et sundt frokostmåltid.
- Diplommoduler indenfor sprog, specialpædagogik, ledelse og kvalitetsudvikling.
- Babysprog/tegn.
- Marte Meo.

Administrationens analyse og bemærkninger

Efter at have gennemført udviklingstilsyn på hele dagtilbudsområdet tegner der sig et farverigt billede af et område i stor udvikling og vækst. Når vi skal danne os et indtryk af de mange mulige udviklingsveje, vil vi pege på følgende, som kunne drøftes på en temadag for lederne af dagtilbuddene:

- At indgå i et samarbejde med dagtilbud og KL vedrørende en forenkling af de samlede skriftlige krav, der stilles til dagtilbud, herunder særligt en logisk kobling af de pædagogiske læreplaner og børnemiljøvurderinger.
- Drøftelser vedrørende tiltag, hvor der udfoldes konkrete metoder til at arbejde med mål, dokumentation og evaluering.
- Tilrettelæggelse af lokale kursus- og udviklings-tilbud, herunder indenfor pædagogisk dokumentation.
- Tilrettelæggelse af temamøder, hvor der kan deles viden om diverse metoder i forhold til udarbejdelse af Børnemiljøvurderinger.
- Udarbejdelse af principper for samarbejde mellem dagtilbud og skole om overgange.
- Drøftelse af praksis vedrørende IT i pædagogikken på dagtilbudsområdet.

- Den fortsatte udvikling af sprogarbejdet koblet ind i de pædagogiske læreplaners andre temaer.
- At implementere og dele viden, erfaringer og metoder fra diverse projekter.

Da der fortsat er en stor opgave i forbindelse med implementering af den seneste ændring af Dagtilbudsloven og konsolideringen i de omorganiserede enheder, er der ikke planer om nye lokale pædagogiske projekter.

Bilag til rapporten

Bilag 1. Interviewguide Interviewguide

Før hvert besøg blev der udsendt et forberedelses-skema, som lederen skulle udfylde og returnere før besøget til administrationen.

Interviewguiden blev ligeledes udsendt i god tid før besøget, så lederen kunne forberede dialogen med administrationen.

1. Drøftelse af dagtilbuddets pædagogiske læreplan, herunder mål, evaluerings- og dokumentationspraksis samt udviklingsplan.

Hvordan har processen været tilrettelagt?

Hvilken læring vil I særligt udtrække af forløbet – hvad lykkedes særligt godt og hvorfor?

Hvad vil det næste udviklingspunkt være?

Hvad gør I for at få sat præcise og målbare mål?

Hvad er baggrund for valg af de dokumentationsmetoder, som I anvender?

Hvordan har I evalueret arbejdet?

2. Drøftelse af dagtilbuddets redegørelse for dets arbejde med udsatte børn og familier?

Hvad er udfordringen, når I arbejder med børn med særlige behov?

Hvordan håndterer I denne udfordring?

Hvordan understøtter I børn med særlige behov i overgangen til skole?

3. Børn af anden etnisk oprindelse end dansk.

Hvordan anvender I institutionens viden om de enkelte etniske minoritetsbørns Dansk som andetsprogsudvikling jævnfør de centralkommunale screeninger og sprogvurderinger

Redegør for de særlige udfordringer I ser i det interkulturelle arbejde med særlige udsatte/sårbare etniske minoritetsfamilier.

Beskriv hvor arbejdet lykkes og jeres vurderinger af årsagen hertil.

4. Drøftelse af dagtilbuddets handleplan vedrørende Børnemiljøvurdering

Hvordan er det lykkedes at inddrage barnets perspektiv på det at være i dagtilbuddet?

Hvilke metoder brugte I?

Hvad var en særlig udfordring?

Hvad er jeres væsentligste læring af forløbet?

Er der en metode I særligt kan anbefale at bruge?

Hvad siger forældrene om den?

5. Drøftelse af dagtilbuddets resultater og afledte handleplaner vedrørende sprogvurderinger af treårige

Hvordan har I grebet arbejdet med sprogvurderinger an?

Hvordan hænger jeres måde at foretage sprogvurderingen på, sammen med jeres pædagogik i øvrigt.

Hvordan har arbejdet med sprogvurderinger tilføjet jeres praksis ny kvalitet?

Hvordan følges op på den enkelte sprogvurdering

Hvordan har forældrene modtaget tilbuddet om sprogvurderinger?

Særligt i forhold til arbejdet med børn af anden etnisk oprindelse end dansk:

Fortæl om jeres samarbejde med Interkulturelt Teams screeningspædagog.

Redegør for jeres holdninger til central – decentral screening af de treårige

Fortæl om jeres erfaringer med inklusion af etniske minoritetsforældre ved brug af mikroværkstedets tillægsmateriale til "tosprogede" småbørn.

6. Drøftelse af dagtilbuddets håndtering af forhold vedrørende hygiejne og sundhed

Hvad gør I for at fremme hygiejne og sundhed blandt børnene?

Hvad virker særlig godt?

Har I konkret arbejdet med at nedbringe sygefravær blandt børnene?

Hvordan?

7. Dagtilbuddets/områdets særlige pædagogiske tiltag.

Hvilke mål og aktiviteter er I særligt optaget af at forfølge for tiden?

8. Drøftelse af kompetenceudvikling af medarbejdergruppen i forhold til dagtilbuddets mål og evalueringer

Hvordan stemmer personalets kompetencer overens med institutionens pædagogiske mål?

Har dagtilbuddet vedtaget en uddannelsespolitik?

Hvor ser I behov for at Distriktsteamet understøtter kompetenceudvikling?

Hvilke behov er der for kompetenceudvikling på det interkulturelle felt?

Bilag 2, Typologiseringsværktøj

Rød type

- Barnet forstår meget lidt dansk.
- Barnet deltager ikke i dialoger.
- Barnet har et ringe ordforråd og få begreber på dansk.
- Barnets udtale er uforståelig.
- Barnets sprogproduktion er minimal.
- Barnet kan ikke deltage i leg, der forudsætter kommunikation på dansk.
- Barnet kan ikke klare sig sprogligt i en konflikt-situation.
- Barnet forstår ikke en kollektiv besked.

Gul type

- Barnets ordforråd og begrebsudvikling er begrænset og unuanceret.
- Barnet taler i korte sætninger.
- Barnets passive ordforråd er større end dets aktive.
- Barnet forstår som regel konteksten.
- Barnet skal sprogstimuleres og motiveres til at udtrykke sig på dansk.
- Barnet gør ikke selv opmærksom på, hvis det ikke forstår.
- Barnet forsøger at deltage i dialog.
- Barnets dansksproglige syntaks er ikke korrekt.

Grøn type

- Barnet forstår alt.
- Barnet besvarer og stiller spørgsmål.
- Barnet deltager i sproglige aktiviteter og interaktioner.
- Barnet forstår en kollektiv besked.
- Barnet kan løse konflikter verbalt på dansk.
- Barnet kan lege med sproget.
- Barnets ordforråd og begrebsverden er nuanceret.
- Barnet kan forstå og genfortælle en historie.
- Barnets udtale/accent er tydelig.

